

Formació i model de país

Catalunya viu un moment històric, tant per la cruïssa de la crisi econòmica i social com pel debat polític sobre el seu futur com a nació. En aquest context, cal que reflexionem sobre quin model de país volem construir, i cal alhora posar fil a l'agulla sense més dilacions. En aquest article em vull referir concretament al complex entrellat entre model productiu, formació i sistema educatiu, mercat de treball, competitivitat i progrés social. Proposo algunes reflexions basades en evidències i en estudis internacionals.

El Programa Internacional per a l'Avaluació de les Competències dels Adults (PIAAC) de l'OCDE, presentat fa pocs dies a casa nostra per iniciativa de la Fundació Jaume Bofill, ha avaluat el rendiment en competències bàsiques (comprensió lectora i matemàtiques) de la població d'entre 16 i 65 anys de 23 països. El PIAAC assenyalava que els països amb els millors resultats (Dinamarca, Finlàndia, Japó) combinen sistemes educatius de qualitat amb formació per als adults també extensa i de qualitat (tant per als ocupats com per als aturats); emfatitza també que hi ha països que combinen adequadament graus d'excel·lència educativa i alhora d'equitat (Països Baixos, Austràlia). Finalment, constata un fet que ja coneixíem però que és crític: la formació és clau per a l'ocupació, i alhora els individus amb millors competències gaudeixen de més bona salut i són ciutadans més actius i compromesos. En el cas d'Espanya (no tenim dades desagregades per a Catalunya), les dades són desencisadores: ocupem el darrer lloc del conjunt de països europeus i de la OCDE en competència matemàtica, i som en la penúltima posició en comprensió lectora. L'aspecte positiu és que, juntament amb Corea del Sud, Espanya és qui ha expe-

JOSEP MARIA VILALTA

SECRETARI EXECUTIU DE L'ASSOCIACIÓ CATALANA D'UNIVERSITATS PÚBLIQUES

rimentat un progrés educatiu més gran en els darrers anys, fruit, com sabem, del marc històric del qual veníem i de l'extensió de l'educació en les últimes dècades. L'aspecte clarament negatiu que ens ha de fer reflexionar és el desaprofitement, en el mercat de treball i a les empreses, de les capacitats i el talent. És a dir, disposem d'una alta proporció de treballadors sobrequalificats, dels quals no aprofitem el seu potencial; fins i tot els forcem a emigrar.

Tot plegat ens porta a una evidència que ha remarcat Miquel Puig en aquestes mateixes pàgines: la incapacitat persistent de l'economia espanyola (i catalana) per crear llocs de treball de qualitat. El consens és ampli: hem de sortir de la crisi i hem de construir un país millor transformant el model productiu, fent-lo competitiu internacionalment i amb més valor afegit. I, per fer-ho, és imprescindible dissenyar i executar polítiques estretament interrelacionades entre formació, mercat de treball, sistema productiu i polítiques d'ocupació. Per la banda de la forma-

Cal executar polítiques molt interrelacionades entre formació, mercat de treball, sistema productiu i polítiques d'ocupació

ció, tenim un problema en la qualificació intermèdia de la població: hem de reduir la població activa amb baixos nivells de formació i duplicar, com a mínim, la de nivell intermedi (batxillerat o cicle de formació de grau mitjà) actuant decididament contra el fracàs i l'abandonament escolar. Això passa clarament per una aposta per la formació professional i la seva proximitat a les empreses mitjançant programes en alternança o duals. Al mateix temps, hem d'incentivar una estructura productiva que basi la seva competitivitat en el valor afegit i la innovació, i que, per tant, creï llocs de treball de qualitat i no expulsi els treballadors més qualificats i preparats, construint finalment un cercle virtuós com fan les societats i economies més desenvolupades. Alhora, hem d'apostar decididament per polítiques d'ocupació modernes i ambicioses: no crearem més llocs de treball (ni de més qualitat) reformant la legislació laboral, sinó apostant per la formació al llarg de la vida, el reciclatge professional, l'orientació laboral i els serveis d'intermediació. Cal preparar els treballadors per actuar en una economia de més valor afegit. Ho deia amb molt d'encert Oscar Valiente a la presentació dels resultats PIAAC a Barcelona: cal replantejar de soca-rel les interrelacions entre formació i ocupació, apostant, com promou l'OCDE, per polítiques més coordinades entre formació, treball i promoció econòmica. I aquest fet implica que les diferents àrees de govern (departaments de la Generalitat, municipis) i els agents empresarials i de formació treballin estretament, amb programes rigorosos i permanentment avaluables.

Una darrera dada per a la reflexió: la inversió en educació a Espanya se situa en el 4,7% del PIB (i baixant!), mentre que a Dinamarca ja representa el 7,8%. Quin model de país volem?